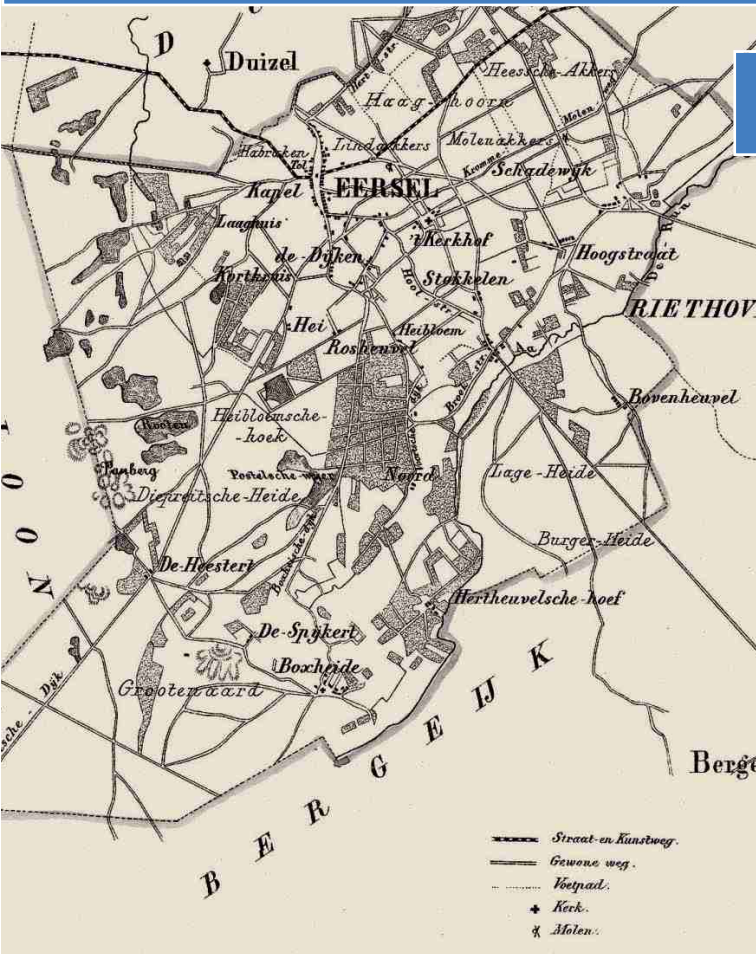

december
2016

Schaal van 1 : 50.000.

DE ROSDOEK

160

Huizen en families aan de markt
Pierre Panken en Harrie Grielen

Een echte beleving
Ria en Ad vd Ven en Frans Teunis

Een oude plek een nieuwe stek
Piet Frints

De oudste straatnamenlijst van Eersel
Harrie Grielen

De Rosdoek is een uitgave van Heemkundige Studiekring "De Acht Zaligheden"

ISSN 1384-086X

HUISHOUDELIJKE HULP & CO

PARTICULIERE DIENSTVERLENING

**€ 14,95
per uur**

Kunt u in huis wel een paar extra handen gebruiken? Kies dan voor een hulp van Huishoudelijke Hulp & Co.

Aanmelden en/of informatie

website www.huishoudelijkehulpenco.nl

E-mail info@huishoudelijkehulpenco.nl

Telefoon (0497) 33 19 84

Ad Kokx v.o.f.

Witgoed

Sigarenmaker 10D
5521 DJ Eersel
Tel. (0497) 51 33 69
Fax (0497) 53 43 65
E-mail: info@adkokxwitgoed.nl
Internet: www.adkokxwitgoed.nl

reparatie en verkoop van was- en koelapparatuur

HUIZEN EN FAMILIES AAN DE MARKT

Pierre Panken en Harrie Grielen4

**EEN ECHTE BELEVING:
BEZOEK AMERIKAANSE VAN DE VENNEN**

Ria en Ad vd Ven en Frans Teunis12

EEN OUDE PLEK, EEN NIEUWE STEK

Piet Frints.....17

DE OUDSTE STRAATNAMENLIJST VAN EERSEL

Harrie Grielen.....25

Voorpagina: Kaart van Eersel, getekend in 1866 door J Kuijper

COLOFON

DE ROSDOEK is een uitgave van Heemkundige Studiekring "De Acht Zaligheden".
Verschijnt 4 x per jaar. Volgende nummer in maart 2017.

Redactie:

K. Cornelissen, Eersel, 0497 - 512208

P. Frints, Eersel, 0497 - 512197

H. Grielen, Eersel, 0497 - 512897

E-mailadres redactie: h.grielen@gmail.com

Lay-out, Jos Castelijns, Eersel, 0497-517569-jcgrafisch@chello.nl

Secretariaat:

E. Lavrijsen, Bogerd 70, 5521 ML Eersel, 0497 – 843909

E-mail: evert.lavrijsen@gmail.com

Website: www.hskdeachtzaligheden.nl

Heemkamer:

Gevestigd in Kempenmuseum De Acht Zaligheden, Kapelweg 2, 5521 JJ Eersel

Contributie:

€ 25,00 per jaar (€ 14,00 per jaar voor medelid op hetzelfde adres)

Giften:

De Studiekring is aangemerkt als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).
Bankrekening: NL83ABNA0624742407 t.n.v. De Acht Zaligheden te Eersel

Mededelingen van het bestuur en/of agenda ALV ontvangt u per e-mail of zijn in te zien op onze website.

HUIZEN EN FAMILIES AAN DE MARKT

IV Een bijzonder drietal: 7-9, 11 en 13

Na de uitgebreide aandacht voor het pand Markt 3-5 - De Tramhalte en nadien De Acht Zaligheden en zijn bewoners – kiezen we bij de huisnummers 7-9, 11 en 13 voor een bespreking in samenhang met elkaar. De reden daarvoor is, dat ze in geschiedenis en ontwikkeling regelmatig met elkaar in aanraking komen en verbindingen laten zien.

De oudste naam

In 1832 vermeldt het kadaster de percelen F131 (huis en erf) en F132 (tuin) ten name van Adriaan Rombouts, landbouwer. Adriaan*1771 trouwt in 1807 met Johanna Schellens. Beiden zijn geboren in Eersel, wonen daar ook en zijn bij hun huwelijk meerderjarig¹. Mogelijk is er via zijn vrouw een verbinding met een teutengeslacht van die naam?² Rombouts is hier (nog?) niet bekend als een teutenfamilie, maar Petronella Merkelbach, weduwe van Goijaart Rombouts geeft in 1773 een machtiging af voor het afwerken van de nalatenschap van haar zoon. Die heet weliswaar ook Adriaan, maar kan toch niet de bovengenoemde zijn. Hij is overleden in Phalsbourg (F), een streek die bij de teuten bekend en geliefd was³. Verder speuren naar de Eerselse teuten geeft hierin misschien meer inzicht. De tuin F132, een tuin van ca.1100m², is een diepe, tamelijk smalle strook. In die tijd is dat nog karakteristiek voor bijna alle percelen, zowel aan west- als aan oostzijde van de Plaats, zoals de Markt toen vaak werd genoemd. In 1869 komen beide percelen in de verkoop, nadat eerder -in 1856- Adriaan Rombouts is overleden.

Markt 7-9: ooit een 'hôtel'

Arnoldus Wijnen wordt de nieuwe eigenaar, koopman of tapper in Bergeijk en later ook in Eersel. Hij bouwt erbij en F131 wordt een nieuw kadastraal nummer: 746.

Arnoldus is in 1830 geboren in Bergeijk als tweede kind in het gezin van Martinus Wijnen*1801, een "bouwman" ofwel boer, zoals bijna iedereen in die tijd. Arnoldus trouwt met Cornelia van den Eijnden*1841 afkomstig

¹ Deze en andere familiegegevens zijn te vinden via RHCE Zoekjestamboom, waar drie primaire bronnen te doorzoeken zijn: de Burgerlijke Stand, Bevolkingsregisters en Doop-, Trouw- en Begravenisboeken (DTB).

² Smulders, F.W. De teuten in Eersel in de 17e en 18e eeuw, noemt Schellens uitdrukkelijk als zodanig, evenals Knaepen. Zie De Teuten, Buitengaanders van de Kempen, p.114-128. Eindhoven, 1974 (Stg Brabants Heem).

³ Knaepen, R. In: Buitengaanders p. 73.

uit Veldhoven. In hun huwelijk komen tussen 1869 en 1884 minstens tien kinderen, waarvan er zeker vier overlijden in hun allereerste levensjaren. Arnoldus' beroep, verandert later in "herbergier". Waarschijnlijk is hij zich omstreeks die tijd al gaan richten op de ruimere mogelijkheden die overnachting aan reizigers bood. Ook de buurman ziet in die jaren immers veranderingen komen⁴. De tuin F132 is inmiddels verkocht aan Franciscus JJ Aarts, die verderop ter sprake komt.

Vlak voor het laatste tiental jaren van de 19de eeuw is er in de kadastrale gegevens wederom sprake van bijbouw en opbouw. Aannemelijk is dat die betrekking heeft op het toentertijd welbekende hôtel De Engel, en beheerd door Arnoldus en Cornelia van ca 1880-1901, het jaar waarin Arnoldus overlijdt. De Engel is dan - samen met het huidige Pankenhuis en restaurant Nu - op de Markt een van de drie panden met een verdieping. Alle overige huizen zijn laag van bouw.

Hôtel De Engel moet wel enige betekenis hebben gehad: de Franse spelling wil dat al laten zien, maar er waren ook twee inwonende dienstboden. Eén permanente gast is apart vermeld: dat is de 27-jarige Henricus WJM Mathijsen, in Tilburg geboren. In de Burgerlijke Stand van Eersel staat hij vanaf augustus 1900 vermeld als "inwonend", ongehuwd en sigarenmaker van beroep. Een naam die nog aan de orde komt.

Opvallend is ook, dat twee van de kinderen van Arnoldus en Cornelia al heel jong uitgeschreven worden. Een drukke zaak met te veel afleiding? Het gaat om de 9-jarige Hendrikus die dan naar Venray vertrekt en om Christiaan die met 12/13 jaar naar St-Michiëlsgestel gaat. In beide gevallen zal het wel gaan om scholing elders, bij de franciscanen of een kleinseminarie wellicht maar ... ook toen moesten de ouders zich dat financieel kunnen veroorloven.

Zijn zoon Christiaan J.J.*1872 staat in Eersel bekend als "d'n brouwer". Hij trouwt op 1 mei 1900 met Elisabeth ("Liske") Vervest*1871 en verhuist nadien naar de oostzijde van de Markt, waar hij het café van Cornelis A. Rijken koopt. Dit mooie, heel karakteristieke pand is omstreeks 1954/55 gesloopt om plaats te maken voor het toen nieuwe gemeentehuis. Ook over hem volgt later meer.

Sigarenfabrikanten: de eerste "industriëlen" in Eersel ?

Bij de familie Wijnen-van den Eijnden vermeldt het kadaster bij perceel 746: "dienstjaar 1910 scheiding". Vermoedelijk is dit perceel toen toebe-deeld aan Arnoldina Cornelia Maria Wijnen*1884, echtgenote van Franciscus JJ Aarts*1882, sigarenfabrikant in Eersel. De gehuwde vrouw was in die tijd nog handelingsonbekwaam en daarom werd onroerend goed

⁴ Zie de artikelen over Markt 3-5 in Rosdoek 156-157-158.

Bidprentje Martinus van Woerkum 1838-1910. (coll.fam.Van Woerkum)

op naam van de man geboekt. De percelen F132 (al eerder door koop) en 746 (nu) komen op naam te staan van Frans Aarts. Over hem later meer bij de beschrijving van het Pankenhuis en van zijn ouderlijk huis annex sigarenfabriek (de voormalige bibliotheek). Bij de vele sigarenfabriekjes van begin 20ste eeuw komen we ook de naam van Mathijsen tegen, samen met Van Buul. Aarts verkoopt omstreeks 1917 het geheel –pand en tuin – aan Adrianus Verdonschot c.s. Deze woonde daarvoor op Markt 13, de latere harmoniezaal van Frans Bierens, waarover hierna meer.

Ook de familie Verdonschot hield het na korte tijd voor gezien, want in 1923 wordt er weer verkocht. Koper is dan Cornelis van Woercum, koopman, met wie de naam in Eersel en omgeving bekend en vertrouwd wordt.

Van Woercum: erop uit in de Kempen

Stamvader van het Eerselse geslacht is een Cornelis, in 1800 in Woensel geboren en hier overleden in 1868. Van deze Cornelis en zijn vrouw Johanna Jansen staan vijf zonen en een dochter vermeld, allen te Eersel geboren tussen 1838 en 1848:. De naam wordt dan nog met een –c geschreven als Woercum. Bij de heropening van de zaak – na verbouwing in 1953 - gaat het verhaal, dat drie broers - Martinus/Martien*1838, Wilhelmus/Willem*1841 en Henricus/Driek*1845 - als marskramers door de Kempen trokken, handelend in textiel.

Ze deden dat, zoals in die tijd gebruikelijk, met “de pak op de rug”, later met kruiwagen of hondenkar. Elk had een eigen ‘regio’: Martien ging richting Veldhoven, Zeelst en Oerle, Willem trok richting Bergeijk, Borkel, Dommelen en Valkenswaard en Driek ging westelijk naar Reusel en de Mierden. In 1868 hebben “de kinderen van Woercum” een winkel in ellegoed. Misschien waren dat de drie die ‘thuis’ bleven? Mogelijk was het ook al een échte winkel. Vast staat wel, dat zowel de vaders als de zonen vermeld zijn als “venter” van beroep, bijv. bij hun huwelijk, maar ook als metselaar. Toch is stamvader Cornelis*1800 in de trouwakte van zijn oudste zoon Martinus in 1869 ook vermeld als koopman van beroep. Een kleine tien jaar eerder was hij landbouwer. Eerst woonde het gezin op “Schaak”/Schade-

wijk, later op de hoek Dijk en een zandpad naar de kerk, nu de Kerkstraat.

Zoon Martinus trouwt met Anna Catharina Hooijen. Met haar heeft hij vermoedelijk meer kinderen, maar de twee oudste zijn hier van belang: Cornelis*1870 en Theodorus*1871, beiden geboren in Eersel. Theodorus vestigt zich in Bergeijk. Komt uit die tijd misschien het onderscheid tussen de Witte Woerk daar en de Zwarte in Eersel? Niemand meer die het precies weet. "Woerk" is in beide plaatsen de algemeen gebruikelijke aanduiding van de familie. Dorus' kleinzoon Rob zet in zijn Mode voor hem en haar in feite de winkel van toen in Bergeijk nu nog voort.

Grondlegger Nelis van Woerkum en echtgenote Johanna Vervest. (coll.fam.Van Woerkum)

Deze Cornelis*1870, vernoemd naar de stamvader, duiden we in het vervolg ook wel aan als "Cornelis-1". In 1907 trouwt hij met Johanna Vervest en geeft dan als beroep "venter" op. Zijn vader Martinus overlijdt een drietal jaren daarna.

Cornelis-1 en zijn vrouw krijgen een groot gezin: tussen 1908 en 1924 vier meisjes en vier jongens, met helder verstand. Naar de aard van hun tijd zijn ze goed katholiek en gaan drie van hun kinderen de r.k. kerk dienen. Martinus*1911 werd priester en doctor in de theologie in Rome, Johannes*1924 studeerde in Nijmegen Engelse taal- en letterkunde en was net

als zijn oudere broer, priester in de Orde van het Heilig Hart.

Dochter Johanna Theodora*1920 werd Algemeen Overste van de Zusters van Liefde in Schijndel. Zij leeft, inmiddels hoogbejaard, als Zuster Véronique nog in Eindhoven.

Cornelis-1 koopt, zoals gezegd, in 1923 het grote perceel van 17.10 are van Verdonschot, maar overlijdt reeds een jaar

Cornelis (Nelis) van Woerkum en zijn echtgenote Petronella (Nel) Dirks

*Frans 1910 -1993.
(coll.fam.Van Woerkum)*

later. Hij laat een gezin acht kinderen na, de jongste net een half jaar oud. In hun belang zet de weduwe de winkel voort, die al sinds 1908 staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel. Ze krijgt daarbij hulp van haar dan nog zeer jeugdige oudste dochters To en Mien, later ook van de wat jongere Dora. De oudste rijdt in 1935 zelfs een van de eerste auto's in Eersel!

Ook de zonen Franciscus/Frans*1910 en Cornelis A./Cees-2*1913 dragen als 'bezorgers/ klusjesmannen' dan al flink bij. In de jaren '30 gaan zij samen verder in manufacturen en kleding aan de Markt. Cees-2 trouwt in 1942 met Petronella (Nel) Dirks. Zijn broer Frans (ome Frans) in hetzelfde jaar met Sjaan van Son.

In 1976 nemen Kees-3*1943, Frans-2*1951 en Trees het over van hun ouders en oom Frans, die geen kinderen heeft. Ze gaan gedrieën door, maar de naam blijft onveranderd en is als vanouds: firma Gebroeders Van Woerkum. Die blijft dat tot Oudjaar 2006 wanneer de zaak ophoudt te bestaan, na welhaast meer dan een eeuw beeldbepalend te zijn geweest in het Eerselse en verre omstreken.

Het bekende en vertrouwde pand aan de Markt. (coll.fam.Van Woerkum)

Markt 11: nering van oudsher

Bij de eerste kadastrale beschrijving in 1832 staan F130 (huis en erf), F129 (tuin) en F128 (weiland), samen groot 66.40 are op naam van Arnoldus en Petrus Hubertus Knapen, beiden winkelier in Eersel.

Van Arnoldus is niet veel bekend. Hij is vermoedelijk omstreeks 1775-80 geboren en is in januari 1851, bij het huwelijk van zijn zoon Petrus Hubertus, al overleden. Wel blijkt uit trouwgegevens, dat Arnoldus in 1802 gehuwd is met Maria Catharina Jansen, winkelierster van beroep. In het Eerselse Patentenregister van 1810 staat hij vermeld als tapper, winkelier, zout- en zeepverkoper en als 'koopman'. Hij heeft met 13 kinderen een groot gezin. Petrus Hubertus*1817 is daarvan de zesde of zevende.

Deze trouwt in 1851 met de veel jongere Cornelia Rijken*1830. In de akte staat dan als zijn beroep 'assessor', een niet zo gebruikelijke aanduiding. Assessor is een oud woord voor 'dorpswethouder'⁵. Dat was tenminste de benaming in Friesland aan het begin van de eeuw. Mogelijk gaf die wat deftige titel de wat voornamere positie van de familie Knapen wat extra cachet? Feit is, dat Petrus Hubertus in 1866 wordt (her?)benoemd als wethouder en ook op latere presentielijsten nog als zodanig voorkomt⁶. Waarschijnlijk is Petrus Hubertus tegelijkertijd winkelier geweest. Helemaal niet ongebruikelijk in die tijd.

De Knapen's waren van betekenis in Eersel met een flinke winkel, nu Markt 11, waar 'van alles' te koop was, inclusief de (toen verboden) verkoop van sterke drank. Petrus sterft in 1872 betrekkelijk jong, nadat het jaar ervoor nog een kind is geboren. Verschillende dochters uit het kinderrijke gezin overlijden op zeer jeugdige leeftijd. Petrus vrouw Cornelia en de zonen Wilhelmus, Johannes en Arnoldus zijn echter alle drie heel oud geworden. Willem werd huisschilder en was een echte dorpsfiguur die in heel Eersel bekend stond als "de Kwast", een kwast die van het leven hield en van een borrel. De een na jongste in het gezin is Arnoldus/Nol*1869. Hij wordt priester bij de Belgische Orde van de Aalmoezeners van de Arbeid. In zijn latere levensjaren schrijft deze tussen 1934 en '39 allerlei herinneringen aan het Eersel van zijn jeugd⁷. Ook de andere broer was van het serieuze soort: Jan was timmerman-aannemer-architect, de volgorde wisselde wel eens als dat beter uitkwam. Het ontwerp van de eerste overdekte kiosk was van zijn hand. De bekende

⁵ Glasbergen, J.B. Beroepsnamenboek; beroepsaanduidingen vóór 1900 in Nederland en België. Amsterdam-Antwerpen, z.j. (2004), p.47.

⁶ Notulenboek Gemeente Eersel 30 april 1857-23 december 1885.

⁷ Het tijdschrift "De Christelijke Arbeid" is in België uitgegeven door de Orde van de Missionarii Opificum (M.O), beter bekend als de Aalmoezeners van de Arbeid. Het verscheen tussen 1920 en 1940 tot het door de Duitse bezetter werd verboden.

Eerselse onderwijzer Piet Kwinten was getrouwd met een dochter uit deze familie, Francisca. Een andere dochter, Josephina, trouwde met Nol van Buul, d'n dikke Buul. Zij dreven aan het eind van de eeuw in dit pand samen een Winkel van Sinkel. Tot de afbraak voor Van Oosterhout in de jaren'20 schijnt onder de ramen nog te lezen geweest: *In den goedkopen winkel*. Ook het eerste postkantoor van Eersel was hier.

Door splitsing en verkoop doet de weduwe Cornelia Knapen-Rijken in 1896 nieuwe percelen ontstaan, t.w. Markt 11 en Markt 13. Haar eigen huis met achterbouw, erf, tuin en bouwland blijft Markt 11 (kad.F861 en 864), samen 38.40 are groot.

Haar zoon Cornelis Arnoldus*1852 verkrijgt het huis met erf, tuin en bouwland Markt 13 (kad.F862 en 863), samen groot 27.00 are. Hij is de oudste uit het huwelijk van Petrus Hubertus en Cornelia. Vervolgens verkoopt zij in 1903 haar eigen onroerend goed aan Arnoldus van Buul, handelaar in tabak te Eersel.

Deze verkoopt na scheiding in 1910 zijn bezit in 1912 aan Henricus Petrus Verweijen, brievenaarder in Eersel. De familie Verweijen op haar beurt verkoopt in 1917 een gedeelte van het bouwland/de tuin aan Johannes van Bokhoven, veldwachter in Eersel.

Al in 1918 wordt het huis met erf en tuin weer verkocht, nu aan Simon J. van Sambeek, meesterknecht en later zelfstandig fabrikant te Eersel. Het perceel van 14.00 are wordt vernummerd in F1075. Woutherus van Oosterhout is in 1922 de opvolgende koper.

De nering die er van oudsher was, is in de loop der jaren verdwenen, zeker na opheffen van de 'grote' winkels als Van Woerkum en Van Oosterhout. Over hem en het pand dat later over gaat aan zijn zoon Cees is eerder uitvoerig geschreven. Cees van Oosterhout*1929, is anno nu onomstotelijk de oudste en ook de enige bewoner van de huidige Markt die er geboren èn getogen is, èn er al die tijd in zijn (ouderlijk) huis woont.

Markt 13 : van sigaren naar Harmoniezaal en verder

De weduwe Cornelia Knapen-Rijken verkoopt, zoals gemeld, in 1896 aan haar zoon Cornelis Arnoldus, bakker en winkelier, het zuidelijk gelegen gedeelte van haar onroerend goed. Vanaf nu zal dat Markt 13 gaan heten. Het betreft de kadastrale percelen F862 en 863 ter grootte van 27 are. De scheiding tussen de burens loopt vanuit de poort aan de Markt als een diagonaal over de erven naar de eigen tuinen.

In 1907 worden deze percelen weer verkocht aan de Firma Mathijssen en Van Buul te Eersel. Hier treffen we aan onze pensiongast van De Engel: Henricus WJM Mathijssen, maar nu als sigarenfabrikant en mede-vennoot

van Theodorus van Buul.

Er volgt een scheiding in 1908 en Mathijssen krijgt het geheel op zijn naam. Lang duurt dit niet, want al in 1911 volgt verkoop aan Adrianus Verdonschot c.s., meesterknecht in Eersel. Ja zeker, dezelfde(n) die we na verkoop in 1917 al zijn tegen gekomen bij de aankoop in diezelfde tijd van Markt 7-9, waarvan Frans Aarts de verkoper was.

Was Verdonschot nu meesterknecht bij Mathijssen, Van Buul, Aarts of Van Sambeek? Dat was helaas niet meer te achterhalen. Hij moet een vertrouwenspersoon zijn geweest. Intussen koopt Frans Aarts van Mathijssen de lange, smalle achtertuin die doorloopt tot aan de Laaghuistraat en die later bij het Pankenhuis zal gaan behoren.

Na enige verbouwingen – mogelijk te behoeve van de sigarenfabricage? – wordt het huisperceel Markt 11 met erf en tuin in 1917 verkocht aan Franciscus H Bierens (Frans Lens), sigarenmaker en caféhouder van de inmiddels ontstane Harmoniezaal. Hij was zeer toegewijd aan de Fanfare en de kiosk. Tot 1955 blijft het rustig. In dat jaar verkoopt Bierens zijn Harmoniezaal met huis, erf en tuin aan Josephus CJ van Vlokhoven uit Liempde. Van Vlokhoven en familie breiden uit en vernieuwen totdat in 1984 't Pumpke zijn intrede doet. De karakteristieke en beeldbepalende gevel blijft gelukkig onveranderd, ook als nadien 't Pumpke overgaat in de Bengel.

Pierre Panken/Harrie Grielen

Fanfare De Goede Hoop voor het café van Frans Bierens, vermoedelijk ca. 1925-30. (coll.Rd)

EEN ECHTE BELEVING: BEZOEK AMERIKAANSE VAN DE VENNEN

Inleiding

Elders in deze Rosdoek is te lezen hoe door inzet van de voorzitter onze heemkundekring bij deze bijzondere gebeurtenis betrokken is geweest. Goede voorbereiding is het halve werk en het succes van deze ontmoeting is zeker mede daaraan te danken. Ad en Ria van de Ven geven hierna hun ervaringen weer.

Op zondag 17 juli was het zo ver: "The American Vennen Meeting". Bij Holiday Inn ontmoetten we de groep Amerikanen, erg enthousiast en zeer benieuwd wat ze deze dag zouden beleven. Al gauw bleek dat hun snelle bezoek onderdeel was van een grote Europese trip, gearrangeerd voor een aantal nakomelingen van de Nederlandse "Vennen".

In de bus op weg naar Eersel vertelde Ad waar ongeveer hun voorouders vandaan kwamen en zo werd Strijp als oudste plek met veel nieuwsgierigheid bekeken. Via Veldhoven reden we door Riethoven, waarnaar hun voorouder verhuisde. Er werd erg lovend gesproken over de prachtige omgeving, veel bos, mooie dorpen en gezellige sfeer.

Van Riethoven reden we naar het centrum van Bergeijk. Daar werd een rondje rond de kerk gemanoeuvreerd door de zeer ervaren Duitse chauffeur. Deze kerk was destijds de plek waar de voorouders ter kerke gingen. Gedoopt waren ze hier in ieder geval.

Van het centrum ging het naar de plek waar de boerderij van de familie van de Ven destijds stond, op luttele afstand van de grens met Eersel. Het was het enige Bergeijkse huis op de Boevenheuvel. De huidige bewoners waren zeer gastvrij en gaven onze gasten alle ruimte deze historische plek te voelen en te ondergaan. Hier woonden destijds hun voorouders: Jacobus en Peter Josephus van de Ven die in 1857 en 1860 naar Amerika emigreerden.

Daarna leidde de rit richting Schadewijk, naar het huis waar de echtgenote van Jacobus, Wilhelmina Jacobs, vandaan kwam. Zij was overleden toen hij met zijn kinderen naar Amerika vertrok. Onze Amerikaanse gasten van nu zijn de nakomelingen van deze twee mensen uit die tijd. Het huis dateert uit 1741. Ook hier alle gelegenheid om de omgeving te verkennen. Ze vonden het geweldig, 'so exciting, wonderful, nice people'. Ze waren zeer onder de indruk. De tijd vloog en zo moesten we ons haasten om op tijd bij de Eerselse kerk te zijn waar we door pastoor Lamoen hartelijk werden verwelkomd.

Hier vond de ontmoeting plaats met de Nederlandse families Van de Ven. De opkomst was boven verwachting en dan zie je dat familiegevoelens geen grenzen kennen. Onvoorwaardelijke verbondenheid : de Amerikanen voelden zich erg welkom, haast "thuis". Tijdens een van de toespraken werd ons duidelijk dat er overzee al veel genealogisch onderzoek was verricht en kregen we ook het Vandevennen boek overhandigd. Tien centimeter dik ! Onze gasten benadrukten dat de familie in Amerika zeer omvangrijk is en nauw met elkaar verbonden. Dat is voor ons zeer herkenbaar. Zo werden aan hen de boeken van Van de Ven en Jacobs aangeboden die slechts een beperkt deel van de nakomelingen hier omvatten.

Deze bijeenkomst werd afgesloten met een eregroet van het Catharina en Barbaragilde, waar de broers van Wilhelmina destijds lid van waren. Onze gasten waren zeer onder de indruk van deze oude traditie.

Ter afsluiting van hun bezoek aan Eersel zijn we naar onze historische Markt gegaan waar de mensen de sfeer van vroeger konden beleven. Als allerlaatste was er nog een samenzijn in de Maria kapel, waar uitleg werd gegeven over de belangrijke functies van dit eeuwenoude gebouw.

De gasten waren zeer geïnteresseerd en erg dankbaar. Het was een korte, maar zeer warme ontmoeting met échte familiegevoelens over en weer en van zo ver weg. Afstand speelt dan geen rol, dat bleek wel.

Ria en Ad van de Ven

VAN DE VEN OF – PARDON! TOCH LIEVER VANDÉEVEN ?

Organisatie rond de kennismaking met de Amerikaanse tak Vandéeven.

Inleiding

Eind april wordt pastoor van Lamoen benaderd door zijn confrère, father William Hennecke woonachtig in Amerika, over mogelijke nazaten van de familie "Vandéeven" in het Eerselse.

Via Henk van de Klundert komt de vraag bij onze kring terecht en gaan we speuren naar een familie Vandéeven, maar komen die niet tegen. De naam los maken in Van de Ven werkt verhelderend. Omdat er geboortejaren van twee broers van de Ven in het verzoek zijn meegegeven, kunnen we alras vaststellen dat we te maken hebben met een inmiddels zeer uitgebreide familie van de Ven in Eersel.

Onder de nazaten komen we een aangetrouwde van de Ven tegen t.w.

Ria van de Ven-Jacobs die de genealogische gegevens van de Eerselse familie in een boek heeft beschreven. Zij heeft geen verdere gegevens dan de geboortedata van de twee broers en wordt geprikkeld door de vragen uit Amerika. Echter de tijd om iets te organiseren, ontbreekt terwijl de nazaten uit Amerika met een vertegenwoordiging al op 17 Juli in Nederland zullen zijn. Omdat genealogie ook bij de kring wordt beoefend, neemt onze voorzitter de organisatie over en gaat verder met de contacten in Amerika. Die lopen dan via de Amerikaanse Mrs JoEllen Jansen.

Emigranten van de 19de eeuw

Een levendig mailcontact ontstaat en we zullen u alle details besparen, maar de voorstellen voor een ontvangst die wij doen, worden hoog de hemel in geprezen. Daarover later meer. Inmiddels hebben wij binnen de kring ook de geboorteplaatsen van de voorgangers van de twee geëmigreerde broers vastgesteld: grootvader Gerardus (1724) blijkt geboerd te hebben op gronden in Strijp waarop thans het Evluon gevestigd is. Hij gaat later naar Riethoven en daar wordt o.a. zijn zoon Henricus (1770) geboren. Twee van diens zonen emigreren naar Amerika. Het zijn Jacobus *1802 Bergeijk (emigreert in 1867) en Peter *1811 die in 1857 naar Amerika vertrekt.

Op 17 juni 2016 verschijnt er een krantenartikel in het Eindhovens Dagblad met een oproep aan de familie van de Ven om zich te melden voor een ontmoeting met de Amerikanen. Dan gaat het snel.

Zoektocht naar het verleden

De Amerikanen logeren op 17 Juli met zo'n 40 personen in Holiday Inn te Eindhoven en op deze zondagmorgen gaan Ria en Ad van de Ven en ondergetekende daarheen. Ria en Ad zullen deze dag als gids fungeren, de Amerikaanse familie op de hoogte brengen van allerlei bijzonderheden en ook dienst doen als intermediair met de Nederlandse Van de Ven leden.

Van de heemkundekring ontvangen de Amerikanen een boekwerkje met het parenteel (geslachtslijst) van de Eerselse familie Van de Ven over de periode 1724-heden samengesteld door Leo Spanjers. met daarin voorts ook foto's en beschrijvingen van de tocht die zij nog zullen maken.

Trip door de Kempen

De ontmoeting op het parkeerterrein bij Holiday Inn is allerhartelijkst. Om 9.00 uur vangt de tocht met de bus aan en rijden we langs het PSV stadion naar het Evluon waar zij uitleg krijgen over de oudste Van de

Ven die daar in de omgeving geboerd heeft.

De tocht gaat via Veldhoven en Steensel door naar Riethoven. Hier wordt langere tijd stil gestaan in de kern van het dorp en vervolgens komt Bergeijk aan de beurt. Het Amerikaanse gezelschap heeft inmiddels al een goede kijk gekregen op de hedendaagse agrarische leefwijze en kunnen zich daar bij ook wat voorstellen over de toenmalige tijd, zeker nadat zij geweest zijn op mooie gerestaureerde langgevel boerderijen.

Na Bergeijk wordt richting Eersel afgebogen naar de Boevenheuvel waar stil gestaan wordt bij woonstekjes van de familie.

Het gezelschap wordt volgens planning om 10.30 uur in de kerk van Eersel verwacht, maar om 11.00 uur worden we toch wel wat ongeduldig want om 14.00 moet het gezelschap weer verder naar Duitsland om de roots van hun begeleider, pastoor Hennecke verder te verkennen.

Op de rol hebben we nog staan de kennismaking met de Nederlandse vertegenwoordigers van de grote familie Van de Ven, koffie met koek, welkomstwoord van pastoor van Lamoen en de uitleg van de gebruiken en personages in het gilde Sint Catharina en Barbera. Dit gilde heeft een aantal familieleden van de Ven in haar gelederen. Er volgt een geanimeerd uurtje kennismaking en rond de klok van 11.45 gaat de hoofdman van het Gilde beginnen aan zijn explicatie.

Alles is geschiedenis . . .

Tja.. en alles wat van vóór 1700 dateert, is welhaast een wonder voor de Amerikanen want hun geschiedenis gaat niet verder. Na het stukje gilde geschiedenis worden de gasten op het kerkplein verrast met een vendelhulde. Dit leidt er toe dat na het vertreksein naar de Markt en Mariakapel father Hennecke alles en iedereen die op het kerkplein staat zegent. Op de Markt worden ze verrast met de dorpspomp en het hele aanzien van de Markt, maar ook de inwendige mens roept en alras wordt op menig terras gevraagd naar een hap en een drank.

We eindigen in de Mariakapel waar een korte toelichting wordt gegeven over de geschiedenis en de architectuur van de Kapel. En die is van 1464 (ogen op steeltjes) en als ze dan horen dat het tongewelf omgekeerd ook gezien kan worden als de romp van een schip, is de verwondering grenzeloos.

Oude banden worden nieuwe betrekkingen

Om 14.00 uur komt het afscheid van het gezelschap en kan de voorzitter terugzien op een geslaagde organisatie. De Nederlandse familie Van de Ven kan nu gaan werken aan het verstevigen van de contacten die op deze dag zijn gemaakt. De Amerikaanse tak heeft ons verblijd met een

genealogisch boek van zo'n 900 pagina's en een DVD die we te zijner tijd op de site van de kring zullen opnemen.

Elders in deze Rosdoek vindt u nog wat Ad en Ria van de Ven beleefden aan deze bijzondere ontmoeting en de dankwoorden van betrokkenen.

Frans Teunis

Afstammelingen van families van de Ven en Jacobs met de Amerikaanse nakomelingen met links Ria van de Ven-Jacobs en Ad van de Ven.

Rectificatie

In Rosdoek 159 is door onoplettendheid een tweetal fouten geslopen. Dat vinden we vervelend. Daarom zetten we ze graag recht. In Gezond weer naar huis (p.16 en p.19) staat als naam Niek Gravenstein. Dit moet zijn Groenestein.

In de bijdrage van Kees Cornelissen over de (inmiddels gerooide) honderdjarige beuk is de foto op p.20 gemaakt door Dion van Bavel, in wiens tuin de boom stond.

Redactie

EEN OUDE PLEK, EEN NIEUWE STEK MARKT 19

Wie men ook spreekt - vriend en vijand zullen beamen dat de Markt van Eersel een plek is met karakter, waar mensen graag vertoeven. Naast het kapelletje van O.L. Vrouwe, de boterlinde, de historische pomp en de lindebomen aan de randen, zijn het toch met name ook de historische panden die de Markt omzomen die zorgen voor het sfeervolle karakter. In deze Rosdoek wordt de schijnwerper gezet op een interessant pand op Markt nummer 19 - haar historie, haar huidige en vroegere bewoners.

Historie van het pand.

Het pand kan niet bogen op een rijke historie maar past wel perfect in de totale ambiance. Hoe en waarom het daar terecht is gekomen is de moeite waard te onderzoeken. Het desbetreffende pand is tussen al de belendende percelen een jonkie, gebouwd in 1997, en bewoond door een lid uit een bekende Eerselse familie, namelijk Harrie Verstappen. Dit artikel beschrijft de jonge historie van het pand, zijn voorgeschiedenis en de geschiedenis van de familie Verstappen. Voordat op deze plek het huidige pand verrees, stonden er de laatste honderd jaar meerdere onderling totaal verschillende gebouwen.

Oud dorpsgezicht van de Markt met rechts naast notarishuis huisje Markt 19. (coll.Rd)

Het alleroudste huisje dat op deze plek stond, was voor zo ver wij hebben kunnen nagaan - een typisch laag Kempisch huisje zoals we deze op verschillende plekken op de Markt van Eersel nog aantreffen. In het kadastreregister van 1832 is een dergelijk huisje op deze locatie ingetekend en wordt als eigenaar genoemd Hendrikus Bierens. Aan de straatkant is dit niet hoger dan een meter of drie en verder met een dak van stro.

Er bestaat nog een foto van de Markt in Eersel waarop dit huisje - weggedrukt naast het notarishuis - nog vaag te zien is.

In de loop van de 19e eeuw is het pand met huisnummer 19 verschillende keren van eigenaar gewisseld.

Zoals hier boven vermeld is de oudste eigenaar ons bekend Hendrikus Bierens.¹

In 1878 verkoopt hij het pand aan zijn zoon Willem waarna in 1882 Simon Joseph van Sambeek - van beroep schoenmaker - de nieuwe eigenaar wordt. In de Rosdoek nummer 147 van september 2013 is de geschiedenis van de " Van Sambee(c)k's " in Eersel beschreven. Zo lezen we dat deze Van Sambeek geboren is in 1869 en gehuwd is met Bernadina Rijken. Simon Joseph verkoopt het pand in 1901 aan Hendrikus Cornelis van Sambeek en verhuist naar Bladel.

Hendrikus Cornelis verkoopt het huis in 1906 aan Hendrikus van Mechelen. En dan in 1920 koopt Cornelius Adriaan Jacobs dit huisje van Hendrikus

Voormalig pand van N. Jacobs tijdens de sloop. (coll.Rd)

¹ BHIC Den Bosch kadastreregister

van Mechelen voor de somma van Fl 2500,00 en begint er een winkel voor ijzerwaren en gereedschappen.² Al spoedig blijft het daar niet bij en ontwikkelt hij zich tot smid van het dorp en verkoper van allerlei mechanische landbouwwerktuigen. Het pand blijft dan tot 1964 eigendom van de familie Jacobs.

De winkel van Neliske Jacobs

Neliske Jacobs (coll.Rd)

Cornelis Adriaan was een bijzondere man die grote bekendheid genoot in het dorp en veel sociale contacten onderhield met zijn mededorpingen. In het dorp was hij alom gekend als Neliske Jacobs, maar ook als Neliske van Heinen.

Cornelis Adriaan Jacobs werd op 1 maart 1885 geboren in Eersel als zoon van de metselaar Hendrikus Jacobs (geboren 21 december 1851 in Eersel) en Wilhelmina Eliens uit Bladel. Hij was een relatief kleine man, vandaar zijn bijnaam Neliske. Hij werd ook vaak Neliske van Heinen genoemd naar zijn vader Hendrikus, Hein.

Hij was volgens de overlevering niet alleen een energiek en ondernemend

handelaar en smid, maar ook iemand die in het sociale leven van Eersel een gewaardeerde rol speelde.

Toen hij 37 jaar was trouwde hij op 4 oktober 1922 in Bladel met zijn grote liefde Cornelia van der Heijden die als " tante Kee " eveneens grote bekendheid verwierf in het dorp en alom zeer geliefd was om haar zorgzaamheid voor andere mensen.

Hun huwelijk bleef helaas kinderloos.

Waarschijnlijk om hun liefde met anderen te delen en ingegeven door hun sociale hart, hebben zij in de loop der tijd vele voogdij kinderen in hun huis opgenomen. Dat hij betrokken was bij het opvoeden van voogdijkinderen had hij te danken aan zijn goede relatie met de gemeentesecretaris W. De Vocht.³

In het bevolkingsregister uit de dertiger jaren van de vorige eeuw lezen we dat er in het huis Markt 19 ook een tiental kostgangers verbleven,

² Heden & Verleden Familie Jacobs - Tils. Uitgave Ria van de Ven - Jacobs december 2007

³ Heden & Verleden Familie Jacobs - Tils. Auteur Ria van de Ven - Jacobs december 2007

Voormalig pand van Neliske Jacobs (coll.Rd)

die ook allen een specifiek beroep hadden zoals smid, monteur, opzichter en landbouwknecht. Het moet daar op de Markt nummer 19 derhalve een levendige zaak zijn geweest.

Zoals hierboven vermeld kocht Neliske het desbetreffende huis met bijbehorende tuin en weiland aan de Markt in 1920 van Hendrikus van Mechelen voor de somma van f1 2500,- en begint er een winkel in ijzerwaren en aanverwante artikelen.

Interessant is vast te stellen dat in de periode na de aankoop van het huis de handtekening van Neliske Jacobs regelmatig onder talloze notariële aktes te zien is zonder dat hij daarbij in enige vorm betrokken was. Hij trad dan op als getuige van de ondertekening van de notariële akte. Het is een fenomeen dat vroeger vaker voorkwam. Neliske woonde naast de notaris en als men daar getuigen tekort kwam vroeg men waarschijnlijk, even aan de buurman of deze kon helpen.

Gesprekken met diverse personen uit Eersel die Neliske Jacobs persoonlijk nog hebben meegemaakt, leren ons dat Neliske een actieve ondernemer was die in de loop der tijd zijn zaak steeds meer uitbreidde door o.a. de verkoop van landbouwwerktuigen en het onderhoud daarvan. Daarom werd hij ook wel de smid genoemd.⁴

⁴ Mevr Berta van de Ven -Jacobs, Harrie Kox en echtgenote, Ben Hoogers, Jan Verstappen (van de poelier)

Neliske had naast zijn liefde voor zijn vrouw , tante Kee , ook heel veel liefde voor de muziek. Hij was jarenlang een trouw supporter van harmonie De Goede Hoop en stelde geregeld zijn grote tuin achter het huis ter beschikking om er muzikale festiviteiten te organiseren en te repeteren. Bij gelegenheid van het veertigjarig jubileum van De Goede Hoop trad hij toe tot het " Eere- Comitee " dat het jubileum organiseerde. Leden van dit comité waren de notabelen uit het dorp.⁵

Die grote tuin achter het huis stelde hij niet alleen beschikbaar voor " De Goede Hoop ". Als volbloed ondernemer stelde hij zijn tuin en hof meermaals ter beschikking om er de zeer bekende OK1 en OK2 landbouwtentoonstellingen te organiseren.

Ook was het traditie dat tijdens de kermis een concours-hippique georganiseerd werd door de plaatselijke ruitelij in de weien achter zijn huis. In de annalen van de Goede Hoop lezen we b.v. op 18 november 1934 dat de harmonie aanwezig zal zijn bij het bezoek van minister Marchant aan de landbouwtentoonstelling in Eersel en dat harmonie De Goede Hoop 6 concerten zal verzorgen. De ingang naar de tentoonstelling was via de ingangspoort van de harmoniezaal.

Volop bedrijvigheid bij het opzetten van de tenten voor de tentoonstelling OK 2.

Als gevolg van een en ander werd de behuizing en de beschikbare ruimte in het oude huisje op zeker moment te krap en moest er uitgebreid worden. Waarschijnlijk om deze reden sloot hij in april 1930 een hypothecaire lening van fl.8000,- af bij de " Zusters Ursulinen van Eindhoven " met welk bedrag hij een verbouwing van het oude pandje financierde. De rente op deze lening bedroeg vijf procent jaars.

Volgens de overlevering werd het bestaande huis maar gedeeltelijk afgebroken en werd de nieuwbouw vòòr het oude pand gezet.

De winkel werd aan de linkerkant gebouwd. Hoe het pand er uit heeft gezien na de verbouwing kunnen we enigszins zien aan de hand van bijgaande foto.

De ABN Bank op de Markt

Neliske Jacobs overleed op 20 augustus 1958. Na zijn overlijden moest de erfenis en in het bijzonder het pand verkocht worden. Er waren geen kinderen en afgezien van zijn vrouw dus geen directe verdere erfgenamen. De verkoop wilde echter niet direct vlotten.

Na enige jaren in de verkoop gestaan te hebben, deed de AMRO bank een bod op het pand met de bedoeling er een bankfiliaal van te maken. De bankwereld beleefde in die dagen zeer drukke tijden want de zakenwereld ging over van kasbetalingen naar digitale overschrijvingen. Bedrijven stopten met het cash uit betalen van lonen en gingen over naar digitale overschrijvingen.

Het opzetten van salarisrekeningen en het uitbetalen was voor de bank een duidelijke uitbreiding van haar activiteiten.

Zo ook in Eersel waar het bestaande AMRO kantoor zich moest aanpassen aan de fusering met de ABN bank. De directie besloot er een nieuw

kantoor van de ABN bank te bouwen en kocht het pand van Jacobs korte tijd nadat " tante Kee " op 10 december 1967 was overleden.

Op 31 oktober 1969 vond de opening plaats van het nieuwe kantoor van de ABN bank.

Jos Hendriks - volgens eigen zeggen in die tijd nog maar een broekje in

Het voormalige pand van de ABN Bank aan de Markt 19 te Eersel. (coll.Rd)

de bankwereld en in die tijd werkend in Eindhoven - werd directeur van het nieuwe filiaal. De opening vond plaats met veel ceremonieel. De bank schonk o.a. een beeldje aan de gemeenschap " het Pronte Vrouwke " gemaakt door Guus Hellegers.

Curieus is te vermelden dat bij deze gelegenheid het Menneke en het Pronte Vrouwke samen een aantal weken in de hal van het nieuwe bankgebouw hebben gestaan.

Reorganisaties en fuseringen bleven in de bankwereld echter aan de orde van de dag. Dat alles door de noodzaak met zo min mogelijk kosten te bankieren. Aan sluiting van kantoren en afvloeiing van personeel viel niet te ontkomen.

Het was in 1995 dat de directie van de ABN bank in Eersel besloot het op nummer 19 aan de Markt gelegen kantoor te verlaten en in de verkoop te doen. De reden was de fusie van de ABN met de AMRO-bank, met als gevolg een speurtocht naar kostenbesparingen. Het was vrij snel duidelijk, dat het huidige kantoorgebouw niet meer paste in het totale kostenplaatje en er geen plaats was voor twee banken in een relatief klein dorp als Eersel. De combinatie betrok een verbouwd pand op de kop van de Willibrorduslaan en deed het ABN kantoor op de Markt in de verkoop.

Tijdens de opening van het bankkantoor op 30 oktober 1969 heeft de ABN het beeldje van de pronte vrouw geschonken aan de gemeente. (coll.Rd)

Huidig pand Markt nr. 19 (coll.Rd)

Een nieuw herenhuis

Harrie Verstappen, als succesvol ondernemer en een man met een warm hart voor de Markt had er snel zijn oog op laten vallen en kocht het pand met bijbehorende tuin.

Het kantoorpand paste in de ogen van Harrie in het geheel niet in de totale entourage van de Markt. Het was te strak en te modern, maar lag wel op een excellent plekje tussen enerzijds het oude statige notarishuis en anderzijds een zeer oud huis van 1669 en had achter het pand een grote tuin. Harrie wilde een huis dat hier perfect tussen zou passen en dat was volgens hem het kantoor van de ABN zeker niet.

Om zijn ideeën en plannen waar te maken moest echter het bestemmingsplan gewijzigd worden. Met hulp van architect Stefan Maas lukte dat en kon de bouw van start. Het bestaande pand werd geheel afgebroken en er werd een compleet nieuw huis neergezet in bijna volmaakte oude stijl. Niet alleen van binnen werden zeer nauwgezet oude vakbekwaamheden toegepast ook aan de buitenzijde was dat het geval. Zo werden de gevels van het gehele pand gemetseld in z.g. kruisverband, de ramen gemaakt zoals vroeger de schuiframen waren en werd zelfs boven de voordeur een passend rozet aangebracht.

Wordt vervolgd

Piet Frints

DE OUDSTE STRAATNAMENLIJST VAN EERSEL

In een tijd als de onze met uiterst nauwkeurige aanduiding van juist dit punt of exact dát adres, kost het even moeite om je te verplaatsen in een andere wereld. Dat is er dan een zonder straatnamen met huisnummers. In de steden kwamen die pas in het midden van de 19de eeuw, in de dorpen nog veel later. In Eersel was het aanvankelijk een combinatie van een letter (A voor de kern, B daarbuiten), met een cijfer voor het pand. Dat bleef zo tot het midden van de vorige eeuw.

Inleiding

Natuurlijk was er ook vroeger behoefte om een persoon, een situatie of een object (een huis, bouwland of weidegrond) heel secuur aan te geven of te bepalen.

Het Heilige Geestboek uit ca.1530 geeft namen voor akkers, maar ook voor straten en wegen. De omschrijvingen zijn echter nogal globaal, zoals bijv. *“een vlaslant byder kercken”* of *“stucken lants gelegen by wouter baten stockecker”*¹.

In de cijnsboeken van de hertog gaat het weliswaar om grotere financiële belangen, maar veel nauwkeuriger omschreven om welk perceel het gaat, wordt het daarmee niet. Wel zijn soms de begrenzingen beter weergegeven².

Bij transacties in latere tijd, voor Schepenbank of notaris, komt het belang van een precieze aanduiding wel steeds duidelijker naar voren. Echt op gang raakt het secuur vastleggen pas met de instelling van het kadaster van 1832. Over die ontwikkeling was eerder veel interessants te lezen in de Rosdoek³.

Kadaster- en gemeentekaarten eersten

Op de overzichtskaart uit 1832 van de kadastrale gemeente Eersel is wel al een beperkt aantal benamingen van wegen te vinden. Ook op de 19de-eeuwse plattegronden van Kempische gemeenten, de zgn “Kuijperkaartjes”, komen namen voor.

Ze hebben beide betrekking op akkergebieden en “hoeken” van de gemeente, dikwijls ook gehuchten, en noemen die zoals we die vandaag de dag nog kennen. Een greep: Linde- en Molenakkers, Haagdoorn, Hooge

¹ In Rosdoek 148, dec.2013, p. 25 - 43 veel omschrijvingen als deze

² Zoals in: “... een bocht bij de molen tot Eersel, deen zijde *neffens den gemeynen molenweg*, dander zijde aan erve Willem Lambrechts, deen einde aen eenen gemeyn straeten en dander einde aan erve daaraf gedeylt sijnde”. Voorbeeld uit een der cijnsboeken van de hertog, in de weergave van Daniel Vangheluwe [2011]

³ Zie hiervoor Harrie Jenniskens in Rosdoek nrs 153,154 en 155 [mrt, jun, sep.2015]

OVERZICHT EERSELSE STRAATNAMEN				
NR	STRAATNAAM	KAD.KRT 1832	KUIJPER 1865	WEGEN 1885
1.	Akkerstraat	o		
	Akkerstraatje	o		
	Akkerwegje (bij Stokkelen)			x
	Boevenheuvelschen Weg			x
	Boxhei(d)sche Dijk		v	x
6.	Bredasche Baan			x
	Broekstraat		v	x
	Duizelsche Molenweg	o		x
	Eindhovensche Weg, Grote	o		?
10	Hazenstraatje			x
	Heestertschen Dijk	o	v	x
	Heibloemstraatje	o		x
	Heilige Geeststraat			x
	Hertstraat	o	v	x
15	Hoogstraat			x
	Hoolstraat	o	v	x
	Kerkpad (door de Dijken)			x
	Kerkpad /Kwakkelaar	o		
	Kerkstraat			x
20	Koppenhoeksche Weg			x
	Kromme Molenweg		v	x
	Krommen Dijk	o		x
	Kwakkelaar/Kerkpad	o		x
	Laaghuische Weg			x
25	Lijkweg			x
	Lindenweg			x
	Marktveld	o		x
	Molenpad			x
	Molenstraatje (te Schadewijk)			x
30	Postweg			x
	Puttendijk			x
	Regten Dijk (en Akkerstraat)	o		x
	Rootensche Weg			x
	Rosheuvelschen Dijk			x
35	Stokkelschen Dreef			x
	Voortschen Dijk	o		x
	Wolverstraat	o		x
	Veststraat			x

Kaart van sectie F uit 1832 van de kadastrale gemeente Eersel (coll.Rd)

Hees, Dijken, Heibloem, Kortkruis, Lage Heide, Schadewijk en Stokkelen. Op het gemeentekaartje dat Kuijpers van Eersel omstreeks 1865 maakte, staat één "Straat- en Kunstweg" genoemd. Die verharde weg verbond de dorpen van de Kempen en heette hier, maar ook elders, (de) Nieuwstraat. De Voortsche Dijk, de Heestertsche Dijk, nu de Postelseweg, en De Kromme Molenweg zijn erop vermeld als "gewone weg". Toch waren dat allemaal zandwegen en zandpaden. Wegen zoals wij die nu gewoon vinden, verschijnen - zeker op het hele platteland - pas vanaf ongeveer 1900. Notariële akten van koop en verkoop en andere belangrijke gebeurtenissen, zoals 'scheiding en deling' na overlijden zijn van alle tijden. Het vastleggen van namen is echter eeuwenlang niet erg nodig geweest : men was weinig mobiel en "iedereen wist immers wel waar het over ging". Daar komt langzamerhand toch verandering in. Een eerste teken daarvan is in 1885 een Wegenlegger van Eersel, een document waarin de dan in de gemeente gebruikelijke benamingen officieel worden vastgelegd⁴. Een 'legger' doet dit volgens een vast patroon.

Weinig variatie

De Wegenlegger bevat 101 genummerde namen. Voor zover die hierna worden weergegeven, is daarbij de oorspronkelijke spelling van het document gebruikt. Uit de volgorde van de namen is te zien dat die syste-

⁴ RHCe : Legger van wegen en waterlopen te Eersel 1885. In: Gemeentebestuur 1380-1930, nr 1478/BF 1671.

matisch is opgezet, maar ook dat het kennelijk soms moeilijk was om een duidelijke naam te kiezen. Zo komt de (of een?) 'weg door de Heibloem-schen Hoek' liefst acht keer voor in precies dezelfde vorm.

Een benaming met "door" erbij is ook het meest in trek (26x), gevolgd door "van ... naar ..." (17x). Voorzetsels als "in, bij, op, naar, ten, langs naar en tussen" zijn er ook. Dikwijls zijn deze woorden gecombineerd met "weg" of "wegje" (77x). Een enkele keer ook met "voetpad".

Zo weinig variatie in naamgeving? Voor ons niet goed meer te begrijpen maar – zoals al gezegd - het gaat om zándwegen, veelal door of langs heidevelden of (soms heel kleine) akkercomplexen van beperkte betekenis. De meeste gebruikers wisten toch wel waar wat was of kenden de eigenaar over wiens grond een pad liep.

Sommige namen wijzen op iets meer algemene betekenis. Voorbeelden daarvan zijn: Van de kerk naar Schadewijk, Door de Stockelse akkers en Kerkbochten, Van Eersel naar de Paal en Van Eersel naar Bergeijk, Van de Boksche Heide naar Luijkgestel en Van den Heestert naar den Ouden Heestert, Van Eersel naar de Pan of naar Dalem. Zo zijn er meer.

De kadastrale gemeente Eersel was in 1832 onderverdeeld in zes secties van A t/m F. De laatste omvat de kern van het dorp en op die kaart zijn dan ook de meeste namen te vinden. Toch staan er op de deelkaarten nog namen die niet meer op de lijst van 1885 voorkomen: Molenveldsche weg, Stokkelsche Kerkweg en Stokkelsche straat lagen op Schadewijk. Bij de kruising Postelseweg/Bredase baan staat de zandweg waar nu het fietspad langs ligt, vermeld als de Varkensweg. Die namen zijn helemaal verdwenen.

Opkomst en voorkomen van de vroegste "officiële" straat- en wegnamen tussen 1832 en 1885 is te lezen in het overzichtje.

In feite zijn er natuurlijk veel meer - en dikwijls ook veel oudere - namen geweest, maar die hebben nooit een "officiële" status gekregen.

Helemaal verdwenen ?

Sommige namen, zoals de Koppenhoeksche Weg of de Heestertschen Dijk (nu ongeveer de Postelseweg), bestaan inderdaad niet meer. Maar de Duizelsche Molenweg volgde ruw weg eenzelfde tracé als de huidige Molenweg nu.

Het nu eveneens grotendeels verdwenen Kerkpad liep in bijna rechte lijn dwars over de toen vrijwel onbebouwde Postakkers van de Markt/het Marktveld naar de kerk. Het laatste stukje ervan, vanaf de Schoolstraat ligt er nog steeds en is ook zichtbaar gemaakt in de bestrating. Uit de lijst blijkt, dat er twee van elkaar onderscheiden kerkepaden waren: dat van de Kwakkelaar en een door de Dijken. Op een andere kaart zag ik

ooit een Stokkelsch kerkpad vermeld.

Wel helemaal verdwenen zijn de Lijkweg, de Lindenweg, de Postweg en de Veststraat. Van de laatste drie is de juiste ligging niet meer goed na te gaan. Dat is wel het geval bij de Lijkweg, die ongeveer liep waar nu de Willibrorduslaan is. Een ongebruikelijke naam? Voor ons misschien wel, maar die komt op meer plaatsen voor.

Een lijkweg, ook wel dood- of dodeweg, is eigenlijk een weg tussen een dorp of gehucht zonder eigen begraafplaats of kerkhof en de dichtstbijzijnde laatste rustplaats voor een overledene. Vaak is het niet meer dan een pad. Soms gaat die gang samen met oude begrafenisgebruiken of nu en dan ook met bijgelovige rituelen. Zo nam een lijkstoet niet altijd de kortste weg, maar volgde ze omwegen om boze geesten op een dwaalspoor te brengen.

Spamer⁵ geeft voor Deurne een toponiem met die naam die ook als straatnaam voorkwam en pas in de 70er jaren van de vorige eeuw is verdwenen bij de uitbreiding van het dorp. Even googlen leert dat bijv. in Oosterend (Terschelling), in Groessen bij Duiven en in het nabije Heeze de Lijkweg ook nu nog als straatnaam bestaat. In Heeze verbindt deze weg de buurtschappen 'Kruis' en 'Kerkhof' over plm 250 meter en gaat door onbebouwd gebied.

In Eersel liep, zoals gezegd, de lijkweg ter hoogte van de Willibrorduslaan en werd vóór 1920 mogelijk ook nog zo genoemd. (De huidige Willibrorduslaan heette vanaf ca. 1925 eerst Woningbouwstraat).

De Willibrorduslaan heette ca. 1925 Woningbouwstraat en was daarvoor mogelijk bekend als Lijkweg. (coll.Rd)

⁵ Spamer Ton, Een karretje op den zandweg reed. Deurnese toponiemen uit de periode 721-1900. Deurne 2010. p.294-296 (Hk kring H.N.Ouwerling/Deurnewiki).

Maar niet voor altijd weg

Een verrassend groot aantal namen is er echter nog wel. Welke dat precies zijn, is interessant om in het overzicht eens na te lopen.

In de loop der jaren zijn in Eersel niet alleen veel namen uit het verleden in gebruik gebleven. Ook zijn oude toponiemen regelmatig in moderne straatnaamgeving 'hergebruikt': Helsbeemd, Hongerman of Klokstaart zijn voorbeelden van recent gebruik van oude veldnamen. Dikwijls liggen ze nog precies waar ze "toen" ook lagen. Enkele malen op een iets andere plaats dan oorspronkelijk, zoals de Schadewijkstraat, de Kromme Molenweg of de Stelt.

Soms zien de oude vormen er wel iets anders uit, maar zijn ze het onmiskenbaar.

Onmiskenbaar en ... onmisbaar. Als oude straat- of veldnamen goed worden gebruikt, zijn ze van betekenis voor onze tijd en nog daarna. Ze geven een band aan met het verleden, versterken die zelfs nog en zijn zo ook een brug naar de toekomst.

Harrie Grielen

van Herwijnen
SERVICES

Van Herwijnen
services 10 jaar

installatie & advies

Locatie
Horstveld 14
5521 SL Eersel

Sterkin **DE ECHTE**
WATERLUSTEN

Neem contact op
Tel. 06 - 19 19 30 55
info@vanherwijnen-services.nl

www.vanherwijnen-services.nl

- Service en onderhoud aan cv-toestellen
- Milieubesparende wateroplossingen
- Complete badkamers
- Zonne-energie en warmte terugwinning

CHINEES-INDISCH-RESTAURANT

美華酒家

"MEI WAH"

5503 BK VELDHOVEN
Burg. v. Hoofflaan 83-89
Tel. 040-2534732
Fax. 040-2547073

5615 AB EINDHOVEN
Leenderweg 86
Tel. 040-2117557

Dagelijks geopend van: 11.00-22.30 uur
Exclusieve accommodatie voor Uw:
partijen - familiediners - lunch of diner met
zakelijke relatie - personeelsavonden - etc.

Bij inleveren van
deze bon krijgt u
een Kerastase
ritueel t.w.v.
€15.00 voor €7.00.
Heeft u vragen?
Bel ons gerust!

www.denbarbier.nl, Hint 4, 5521 AH Eersel, 0497-514026

RSZK ZorgProfessionals

Zelfstandig en vitaal thuis blijven wonen!

De RSZK heeft een uitgebreid aanbod aan diensten waarmee we u kunnen ondersteunen bij hulp en zorg aan huis. Kijk voor meer informatie op de website of bel met het transferbureau.

www.rszk.nl - transferbureau (0497) 33 17 63

MARKHORST B.V.

Elektrotechniek • Beveiligingstechniek
Communicatietechniek

www.markhorstelektro.nl